

SGP

SGP Verkiezingsprogramma 2019 - 2023

Bouwen en bewaren

rentmeesterschap in Overijssel

Voorwoord

In het voorjaar 2019, op D.V. 20 maart, vinden de verkiezingen plaats voor de Provinciale Staten. U als burger hebt dan het recht om uw stem uit te brengen. Wij bieden u hier een handreiking in de vorm van een verkiezingsprogramma. Hierin vindt u de standpunten en zienswijzen van de provinciale afdeling van de SGP in Overijssel. Dit verkiezingsprogramma is toegespitst op onze provincie Overijssel. Ook op provinciaal niveau doet de SGP haar best om er te zijn voor u als inwoner van de provincie Overijssel.

De leidraad voor ons handelen is de Bijbel, Gods Woord. Voor ons allen geldt nog steeds wat de Heere God van ons vraagt, namelijk God lief hebben boven alles en onze naaste als onszelf. Vanuit dit uitgangspunt wil de SGP een praktische bijdrage leveren aan het beleid en het bestuur in onze provincie. De overheid behoort het publieke leven in te richten tot Gods eer. Het onderhouden van Gods geboden is tot heil van alle inwoners van onze provincie.

Voor de SGP staat de verwoording en doorwerking van op de Bijbel gebaseerde beginselen in het openbaar bestuur en in de samenleving op de eerste plaats, zoals verwoord in Prediker 11:13: “Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: vrees God en houd Zijn geboden, want dit betaamt alle mensen”. De SGP brengt dat in praktijk door een praktische inbreng te leveren, verantwoordelijkheid te nemen en de Bijbelse boodschap te vertalen naar de provinciale politiek.

Wij hopen dat u het programma met instemming zult lezen en uw stem aan de SGP zult geven.

Namens het bestuur van de provinciale afdeling van de SGP in Overijssel,

drs. M. Bossers, voorzitter

Inleiding

Op D.V. 20 maart 2019 zullen in ons land weer de verkiezingen voor de Provinciale Staten gehouden worden. De provincie is als bestuurslaag bij veel mensen minder bekend dan het rijk en de gemeenten. Toch vervult de provincie een nuttige rol als middenbestuur. Er zijn nu eenmaal dingen te doen die de schaal van de gemeenten te boven gaan en te ver afstaan van het rijk. Juist voor die scharnierfunctie is de provincie geschikt. Veel provinciaal beleid betreft het zogenaamde ruimtelijk-fysieke domein: hoe richten we de ruimte in als het gaat over wonen, werken en natuur? Maar ook het verkeer en vervoer is een terrein waar de provincie belangrijke taken heeft. Terwijl ook zeker verduurzaming en de daarmee nauw samenhangende energievraagstukken de komende periode weer een belangrijk onderdeel van het provinciaal beleid zullen zijn. Het stimuleren van de regionale economie in combinatie met de aandacht voor (bij)scholing van vakmensen is eveneens een typische provinciale taak. Hoewel het beleid in het sociaal domein in de eerste plaats een gemeentelijke aangelegenheid is, levert de provincie Overijssel, waar nodig en mogelijk, ook een bijdrage aan de leefbaarheid in de steden en op het platteland. Kortom wie er oog voor heeft merkt dat de provincie er toe doet en op tal van terreinen een waardevolle bijdrage levert.

De SGP is al bijna 100 jaar in de Provinciale Staten van Overijssel vertegenwoordigd. Wij denken niet zozeer in het schema van oppositie-coalitie, maar we zijn er altijd op gericht een constructieve bijdrage te leveren aan het openbaar bestuur in onze provincie. Die constructieve houding blijkt ook in dit verkiezingsprogramma, dat we daarom presenteren onder het motto:

Bouwen en Bewaren

De SGP baseert zich in haar handelen op de Bijbel als het gezaghebbende Woord van God. Ons motto is hieraan ook ontleend. We lezen immers in het Bijbelboek Genesis dat de mens van zijn Schepper de opdracht krijgt om de aarde te bebouwen en te bewaren. In dit verkiezingsprogramma werken we dit uit; niet langs de lijnen van de zogenaamde provinciale kerntaken, maar langs de lijnen van de verschillende rollen die de provincie vervult als inrichter, regisseur, toezichthouder, stimulator, verbinder en beschermer. Het motto *Bouwen en Bewaren* keert daarin steeds terug. *Bouwen* - in letterlijke zin - van voldoende woningen voor alle doelgroepen, starters, alleenstaanden, gezinnen en senioren. *Bouwen* ook met het oog op werkgelegenheid, dus daarom willen we de bedrijventerreinen op de juiste plaatsen. *Bebouwen*, dat wil zeggen dat de landbouw de ruimte krijgt, vooral gezinsbedrijven moeten een fatsoenlijk inkomen kunnen verdienen. *Bouwen* - ook in immateriële zin - aan een sociale en rechtvaardige samenleving op basis van joods-christelijke waarden en normen.

Niet alleen *bouwen*, maar *bewaren* is ook een opdracht. Geen roofbouw plegen. De schepping hebben we in bruikleen. Daarom moeten we er zorgvuldig mee omgaan. Ook voor de komende generaties. Daarom ruime aandacht voor duurzaamheid, de kwetsbare natuur, het welzijn van mens en dier. We moeten ook oog hebben voor veiligheid en bescherming van de samenleving.

Er ligt een duidelijke opdracht tot *bouwen* en *bewaren*. Toch zijn wij bij de uitvoering volledig afhankelijk van de zegen van de allerhoogste Bestuurder van ons aller leven. Wij vinden dit mooi verwoord in de Bijbel. In de bekende Statenvertaling lezen we in Psalm 127 vers 1: "Zo de HEERE het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden deszelfs bouwlieden daaraan; zo de HEERE de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter."

1. Inrichter

Een belangrijke kerntaak van de provincie is vaststellen hoe onze omgeving wordt ingericht. Dat heet ook wel: ordening van de ruimte. Waar komen woningen, bedrijventerreinen, agrarische bedrijvigheid en natuur? De provincie heeft de wettelijke taak om goede afweging van belangen te maken. Daarbij speelt de Bijbelse opdracht van *bouwen* en *bewaren* een rol.

Bouwen: wij mogen de schepping nuttig gebruiken in het besef dat we de aarde ook bewerken met het oog op het belang van de schepping. *Bewaren* is geen roofofbouw plegen, maar perspectief bieden aan toekomstige generaties.

Bouwen en *bewaren* is de persoonlijke opdracht van ieder mens. Goed rentmeesterschap begint bij de burgers en het bedrijfsleven, niet bij de overheid. Dat betekent een terughoudende overheid. De overheid stelt en bewaakt duidelijke kaders, steunt goede initiatieven en bestrijdt uitwassen. De *ladder voor duurzame ontwikkeling* is een van de instrumenten om invulling te geven aan ons rentmeesterschap. Eerst moeten nut en noodzaak worden aangetoond van nieuwe ingrepen in de ruimte. Vervolgens bekijken we of er ruimte is binnen bestaand stads- en dorpsgebied, in de regio of aangrenzende ruimte. Pas dán kan er - onder voorwaarden - sprake zijn van het gebruik van het open gebied.

Bij het inrichten is de Omgevingswet van 2021 een belangrijk instrument. Deze wet zal de grootste impact hebben bij de aanpassing van werkprocessen door ketensamenwerking en integrale samenwerking. Daarmee begint een cultuurverandering. Dit vraagt een andere houding en andere vaardigheden van de provinciale organisatie. Je kunt en moet over de eigen grenzen kijken en (mee)denken vanuit de houding *ja, mits*. Zo komen initiatieven vanuit het werkveld méér tot bloei dan bij het afvinken van lijstjes.

Concreet:

- Zuinig zijn op de openheid en de kwaliteit van het landelijke gebied.
- Maximaal inzetten op saneren en herbestemmen van bestaande bebouwing en bestaande gebieden.
- Alleen uitbreiding als inbreiding en herstructurering geen blijvende oplossing bieden. Alleen zeggen dat het te veel kost, is nog geen argument om dan maar uit te breiden.

Concreet bij Omgevingswet:

- Maximaal inzetten op samenwerking tussen de verschillende overheden: gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten, GGD en veiligheidsregio.
- De omgevingswet vergt een cultuuromslag en geeft initiatieven uit het werkveld de ruimte; de provincie moet deze cultuuromslag stimuleren en bewaken.
- Verduurzaming van de energievoorziening is noodzaak, maar wel een complexe opgave. Het is heel belangrijk dat verduurzaming wordt gestuurd en gefaciliteerd door het ruimtelijk beleid. Verduurzaming van de energievoorziening moet dan ook een belangrijke plek krijgen in omgevingsvisies en omgevingsplannen, rekening houdend met (inter)nationale doelstellingen en lokale belangen.
- De provincie krijgt bij de invoering van de Omgevingswet meer ruimte om zelf omgevingswaarden voor allerlei milieuaspecten vast te stellen of om scherpere normen vast te stellen dan de landelijke. De SGP vindt dat de provincie hier terughoudend mee moet

omgaan en alleen gebruik moet maken van deze mogelijkheid als daar het provinciaal belang mee gediend is. Dergelijke normen moeten noodzakelijk én betaalbaar en haalbaar zijn voor burgers en bedrijven.

- Provincies krijgen via instructies en instructieregels meer bevoegdheden om het ruimtelijk beleid van gemeenten te sturen. De provincie moet hier terughoudend mee omgaan en alleen in uiterste noodzaak hiervan gebruik maken met een juiste afweging van provinciale en lokale belangen. Bestuursovereenkomsten kunnen een goed alternatief vormen voor instructieregels.

Ruimte voor wonen

De woningmarkt is de laatste jaren ingrijpend veranderd. De trek naar de stad is beter dan ooit te zien. In sommige landelijke gebieden wordt bevolkingskrimp verwacht en afnemende woningbehoefte. Door het zogenaamde 'scheef wonen' is de mobiliteit op de woningmarkt bovendien extreem laag. Voor starters is het buitengewoon lastig om op de woningmarkt te komen, terwijl de vergrijzing voor groeiende behoefte aan seniorenwoningen zorgt. De woningvoorraad is dan te vaak niet meer op de behoefte afgestemd.

Concreet:

- Bevorderen van bouwen voor eigen behoefte (natuurlijke aanwas) in kleine kernen. Woningbouw een zetje geven om voorzieningen in stand te houden. Basisvoorzieningen moeten in kleine kernen blijven. Inwoners zouden samen een voorziening in stand kunnen houden. De provincie zou dat organisatorisch kunnen faciliteren en zo nodig ook financiële steun in de rug kunnen geven bij het opstarten. Kleine kernen moeten niet ontvolken en niet onaantrekkelijk worden.
- Afspraken maken met de verschillende regio's over de woningmarkt. Woonvisies afstemmen met de regio's en rekening houden met de specifieke woningmarkt in kernen met een eigen identiteit. De woningbehoefte in Rijssen is bijvoorbeeld anders dan in de totale gemeente Rijssen-Holten. De woningbehoefte van Genemuiden ook anders dan in de totale gemeente Zwartewaterland. Lokaal maatwerk is vereist.
- Samen met het Rijk, de gemeenten en de woningcorporaties werk maken van het tegengaan van 'scheef wonen'.
- Permanent wonen in recreatiewoningen is in beginsel onwenselijk. Soms is maatwerk nodig om verpaupering of criminaliteit op recreatieterreinen tegen te gaan. Mocht het nodig zijn om permanente bewoning van recreatiewoningen mogelijk te maken, dan moeten de woningen en het gebied voldoen aan de wettelijke eisen voor reguliere woningen.
- Stimuleren eigen woningbezit bij starters door verstrekken van startersleningen.
- Levensloopbestendige woningen en woningaanpassingen door plaatsing van een zorgunit moeten betaalbaar blijven en in voldoende mate beschikbaar zijn. Gunstige financieringsmogelijkheden voor deze categorieën woningen moeten beschikbaar komen om dit te realiseren.
- De provincie schenkt specifiek aandacht aan het voorkomen van energiearmoede onder particuliere woningeigenaren van oudere en energetisch minder efficiënte woningen, want door omstandigheden kunnen ze geen gebruik maken van bijvoorbeeld duurzaamheidsleningen waardoor de energiekosten blijven oplopen en de woningwaarde vermindert.

- Subsidies in het kader van stedelijke vernieuwing inzetten voor projecten met specifieke doelstelling zoals knelpunten bij inbreiding- of herstructureringslocaties. Hierbij geen onderscheid maken tussen (netwerk)steden en plattelandsgemeenten.

Ruimte voor werken, winkelen en landbouw

Robotisering, automatisering, thuiswerken, flexwerken en zzp'ers zorgen voor een andere economische dynamiek. De kantorenleegstand is duidelijk en vraagt soms om (boven)regionale aanpak. De ontwikkelingen gaan ook de agrarische sector niet voorbij. Er is steeds vaker sprake van vrijkomende agrarisch bebouwing (VAB). Toch is onze agrarische sector - op die van de Verenigde Staten na - de grootste exporteur in de wereld. Die positie moeten we ons niet laten afnemen. Bovendien is de sector enorm belangrijk voor de voedselvoorziening, de regionale bedrijvigheid en het beheer van het cultuurlandschap.

De detailhandel bevindt zich in moeilijke omstandigheden: er zijn te veel winkels in Nederland. De samenleving digitaliseert en dat veroorzaakt ook de digitalisering van de detailhandel. Ondernemers in de detailhandel kiezen vaak voor een mix van online verkoop en vanuit fysieke winkels. De rol van de gewone winkels verandert. Dat heeft invloed op de winkelinfrastructuur. En florerende middenstand is van groot belang voor de leefbaarheid van stads- en dorpscentra, maar ook voor de leefbaarheid van dorpsgemeenschappen. Daarom is verstandig de winkels in de centra te concentreren. Dit kan ook de vergrijzing van kleine kernen tegengaan. Voor webshops met een bezoekmogelijkheid op bedrijventerreinen is maatwerk vereist binnen een nog vast te stellen provinciaal kader.

Concreet:

- Herstructurering van bestaande bedrijventerreinen boven uitbreiding.
- Intensief ruimtegebruik op bedrijventerreinen stimuleren.
- De provincie Overijssel ondersteunt initiatieven om herbestemming of afbraak van leegstaand vastgoed te vergemakkelijken, zowel wat betreft vergunningverlening als gunstige financieringsmogelijkheden.
- Kantoorlocaties bij assen van openbaar vervoer.
- Goede ontsluiting van bedrijventerreinen door rand- of rondwegen buiten de dorps- of stadskernen.
- In gemeenten moet altijd ruimte blijven voor lokaal gewortelde bedrijvigheid en het versterken van de lokale bedrijvigheid door vestiging van bedrijven die gelieerd zijn aan de al aanwezige bedrijven.
- Gemeenten die de status van Topwerklocatie hebben krijgen de ruimte om de lokale bedrijvigheid uit te breiden met specifiek aan de topwerklocatie gerelateerde bedrijven en organisaties.
- De agrarische sector moet ruimte blijven houden om zich te ontwikkelen en te verbreden met gelieerde nevenactiviteiten. Soms vraagt dit om extra ruimte in het kader van verduurzaming van de bedrijfsvoering.
- Hergebruik van bestaande boerderijen gaat boven nieuwbouw.
- Brede toekomstbestendige detailhandelsvisie ontwikkelen samen met gemeenten en daarbij rekening houden met de ontwikkelingen op het gebied van online retail. De detailhandel concentreren in de binnensteden en dorpen om leegstand te voorkomen.

- Verkoop van volumineuze goederen clusteren op aangewezen terreinen in de buurt van centra, zodat een wisselwerking kan ontstaan waardoor een kern/winkelcentrum aantrekkelijk blijft.
- Niet-agrarische bedrijven met veel transportbewegingen mogen niet substantieel uitbreiden in het buitengebied.

Ruimte voor recreatie

Het stedelijk wonen en de jachtige tijd vragen om rust en recreatieruimte. Het is belangrijk dat er op korte afstand van de stad voldoende recreatiemogelijkheden zijn. Ook in regionaal verband is voldoende ruimte om te recreëren gewenst. Gezien de positieve impact van een groene omgeving op het mentale en fysieke welbevinden van mensen wil de SGP de recreatie in daarvoor aangewezen natuurgebieden stimuleren.

Concreet:

- Recreatiegebieden op korte afstand van de stad.
- Recreatieknoppunten moeten goed bereikbaar zijn met fiets, openbaar vervoer en auto.
- De provincie Overijssel stimuleert recreatie in en rond natuurgebieden, waarbij een evenwicht bestaat tussen beschermen van natuurwaarde en het bieden van recreatiewaarde. Hiermee ontwikkelt Overijssel een eigen profiel rond natuurrecreatie.
- De positie van Giethoorn verdient specifieke aandacht. De recreatiedruk is daar al groot. Met het oog hierop en de verwachte groei van het toerisme is spreiding gewenst naar andere delen van de provincie, zoals de Hanzesteden, het Vechtdal, Salland en Twente.

Ruimte voor water

Water is een vriend en een vijand. In de eerste plaats is de veiligheid van belang, maar voldoende ruimte voor zoetwater is belangrijk voor mens, dier, natuur, landbouw en economie. Er is voldoende zoetwater per kalenderjaar beschikbaar maar het is onvoldoende gespreid over de seizoenen. Daarnaast moet ook rekening gehouden worden met de gevolgen van de klimaatverandering waardoor de pieken en dalen in neerslag toenemen. Dat vraagt om ruimtelijke maatregelen voor tijdelijke wateropvang (klimaatadaptatie).

Concreet: prioriteit geven aan het beheer van voldoende zoetwater, voorzieningen voor afvoer van grote hoeveelheden neerslag en mogelijkheden voor buffering met het oog op droge periodes.

- Op basis van een gedegen onderzoek een plan van aanpak ontwikkelen voor langdurige droogte en de gevolgen daarvan als laag water in rivieren en kanalen en verdroging van landbouw- en natuurgebieden.
- Bouwplannen integraal toetsen op waterveiligheid en klimaatadaptatie.
- Verhoging van de grondwaterstand mag geen schade toebrengen aan de landbouw.
- Zorgen voor een juridische basis voor schade- of compensatieregelingen voor de uitvoering van noodzakelijke grote ruimtelijke wijzigingen, inclusief de bijbehorende monitoringsprogramma's.
- Gemeenten stimuleren om verstening tegen te gaan en vergroening te bevorderen. De provincie faciliteert door beschikbare kennis te delen en eventueel een financiële stimuleringsregeling.

- In verband met de veiligheid van mens en dier de dijken op het Kampereiland op de daarvoor vereiste hoogte brengen.

Ruimte voor alternatieve (schone) energie

Het gebruik van fossiele brandstoffen en de uitstoot van CO2 moeten worden teruggedrongen. In het regeerakkoord zijn ambitieuze maatschappelijke doelen vastgelegd. Het regeerakkoord spreekt specifiek over windenergie op zee en over zonne-energie. De nog lopende opgave van het Rijk om windenergie op land te realiseren kan knellen met wat inwoners wenselijk vinden. Alternatieve duurzame oplossingen moeten daarom alle kans krijgen. Er is niet één vaststaand alternatief; geen enkele soort alternatieve energie kan dus worden gemist.

Als windenergie op land wordt gerealiseerd, is niet alleen draagvlak van belang maar moet de omgeving en omwonenden ook meeprofiteren. Zo ervaren omwonenden niet alleen de nadelen, maar delen ze ook mee in de voordelen.

Concreet:

- Zo veel mogelijk inzetten op gebouwgebonden opwekking van duurzame energie, in het bijzonder ook op (semi-)overheidsgebouwen. Er is nog voldoende dakoppervlak beschikbaar, ook van bedrijfsgebouwen. Actief beleid om onnodige regels voor plaatsing van zonnepanelen of andere duurzame bronnen op daken weg te nemen.
- Zonneweides kunnen een goed alternatief zijn voor wind op land, mits dit niet ten koste gaat van goede landbouwgrond.
- Geen enkele alternatieve energiesoort kan in de nieuwe energiemix worden gemist, waarbij altijd de afweging wordt gemaakt of een alternatieve energiesoort mogelijk ook negatieve invloeden kan hebben op bijvoorbeeld de ondergrond of de leefbaarheid.
- Alleen toestemming geven voor windmolenparken als ruimte wordt geboden voor participatie en omwonenden. Ook moet de omgeving in kwalitatieve zin meeprofiteren van de baten.
- Ruimte voor windenergie volgens de afspraken tussen het Rijk en de provincies, in combinatie met een waarborgsom - als onderdeel van de business case voor exploitatie van windturbines - om na de gebruiksfase de windturbine volledig te ontmantelen.
- Initiatieven van gemeenten en/of bedrijfsleven voor plaatsing van windturbines - ook in niet aangewezen gebieden - met een breed draagvlak onder de bevolking beoordelen vanuit een positieve intentie om realisatie mogelijk te maken.
- Betere benutting van natuurlijk afval als bermgras, snoeihout, restproducten van de rietteelt. Ze kunnen worden gebruikt als grondstof voor vezels, biogas of biochemicalïen. De provincie stimuleert de ontwikkeling van een biobased economy.
- Lokaal kan de restwarmte van industriële bedrijven nuttig worden gebruikt. De provincie kan een faciliterende rol spelen om dit mogelijk te maken.

Energiebeleid

Verduurzaming van de energievoorziening is primair een nationaal speerpunt, maar werkt door in het provinciaal beleid. Het uitgangspunt daarbij is de zogenaamde Trias Energetica, een strategie die bestaat uit drie stappen tot duurzame energievoorziening: verminder het energieverbruik, maak gebruik van duurzame bronnen en zet als laatste fossiele brandstoffen zo efficiënt mogelijk in, in afwachting van het beschikbaar komen van kosteneffectieve duurzame energiebronnen.

Concreet:

- Het eindbeeld is een energieneutrale provincie in 2050.
- Energiebesparing is de snelste weg naar verduurzaming van de energievoorziening. Hoe minder energie nodig is hoe sneller de benodigde energie duurzaam opgewekt kan worden. De provincie hanteert energiebesparing als een speerpunt.
- Stimuleren dat inwoners en bedrijven aandacht schenken en investeren in energiebesparing door het wegnemen van onnodige belemmeringen en het faciliteren van aantrekkelijke financieringsmogelijkheden.
- Aandacht voor het voorkomen van energiearmoede; particuliere woningeigenaren met beperkte financiële draagkracht wonen vaak in minder zuinige woningen, maar zij hebben geen toegang tot financieringsmogelijkheden om hun woning zuiniger te maken, waardoor de energiekosten hoog blijven en de woning in waarde daalt.

Voorbeeldfunctie

De provincie moet op het gebied van duurzaamheid het goede voorbeeld geven. Niet alleen het beleid, maar ook de eigen bedrijfsvoering dient duurzaam te zijn. Dat vertaalt zich zo veel mogelijk in de volgende concrete maatregelen.

Concreet:

- De provinciale organisatie ontwikkelt een energieneutrale bedrijfsvoering in 2040.
- Duurzame inkoop en aanbesteding van goederen en diensten, met prestatiecontracten waarin opgenomen duurzaamheid in de exploitatiefase. Kennis en expertise wordt breed uitgedragen naar lokale overheden en bedrijven.
- Dienstvoertuigen rijden op milieuvriendelijke brandstof of elektriciteit.
- Voldoende vulpunten voor duurzamere autobrandstof.
- Waar mogelijk en doelmatig zonnepanelen plaatsen op de daken van provinciale gebouwen.
- Uitgangspunt is dat investeringen in duurzame provinciale gebouwen per definitie toegepast worden als deze investeringen zich binnen de economische levensduur terugverdienen. De provincie streeft daarbij naar toepassing van innovatieve geïntegreerde aanbestedingscontracten om de duurzame prestaties ook daadwerkelijk te realiseren en bedrijven te stimuleren innovaties toe te passen bij contractvorming.
- Verminderen van wegverlichting waar dit voor de veiligheid verantwoord is en toepassen van ledverlichting langs de wegen.

Ruimte voor hergebruik

Door de enorme consumptie in combinatie met een wegwerpmaatschappij raken natuurlijke voorraden in rap tempo op en ontstaan grote hoeveelheden afval. De ecologische voetafdruk van de mens wordt daardoor steeds groter. Dit is in strijd met het Bijbelse uitgangspunt van rentmeesterschap. Daarnaast stijgen productprijzen door uitputting van de wereldwijd beschikbare grondstofvoorraden. Maximaal hergebruik van grondstoffen uit afgedankte producten is daarom noodzakelijk. De provincie speelt een actieve rol bij het ontwikkelen van een circulaire economie in Overijssel. Einddoel is een circulaire provincie in 2050.

Ruimte voor de ondergrond

Er is een toename van activiteiten en functies in de ondergrond en die wordt dan ook steeds intensiever benut. Dit vraagt om een visie op de ondergrond, in samenspraak met het Rijk. In

toenemende mate moet onderzoek worden verricht naar de effecten van bepaalde activiteiten op de kwaliteit en de veiligheid van de ondergrond en de gevolgen hiervan voor het milieu en het drinkwater.

Concreet:

- Vergroting van de kennis over de langdurige effecten van het gebruik van de ondergrond.
- Bij benutting van de bodem mag geen sprake zijn van onomkeerbare processen, moeten bewezen technieken toegepast worden en dienen de risico's voor mens, dier en milieu integraal afgewogen te worden.
- Afstemming tussen overheden om onomkeerbare processen in de ondergrond te voorkomen.
- Functies in de ondergrond betrekken bij de ruimtelijke processen.
- Behoud van de intrinsieke bodemeigenschappen en van aardkundige en archeologische waarden.
- Geen winning van schaliegas.

Ruimte voor de natuur

De natuur is noodzakelijk voor het in stand houden van de soortenrijkdom aan flora en fauna. Tevens is de natuur van belang voor het welzijn van mensen. De druk op de agrarische sector is ook een bedreiging voor natuur en landschap. Het is vooral de agrarische sector die het cultuurlandschap in al zijn diversiteit heeft vormgegeven en onderhouden. De SGP bepleit daarom een passende vergoeding voor deze onderhoudswerkzaamheden. Recreatie, op welke manier dan ook, hangt vaak samen met het beleven van de natuur. Het is van belang de waarde van de natuur te kennen en te weten welke planten en dieren er leven. Met een effectief onderhoud kunnen de natuurgebieden in stand gehouden worden. Bij de aanleg van nieuwe natuur en natuurbeheer moet kwaliteit vooropstaan; niet kwantiteit. De nadruk moet liggen op biodiversiteit. Soms is het daarom verstandiger om bestaande natuurgebieden op te waarderen in plaats van nieuwe natuur aan te leggen.

Natuur is niet alleen te vinden in de Natura 2000-natuurgebieden, maar ook daarbuiten: in steden, op industrieterreinen en op het platteland. Met meer kennis van de natuurwaarde van niet-natuurgebieden kan de provincie bij onder andere vrijwillige ruilverkavelingen, (her)ontwikkeling van gebieden en infrastructurele projecten rekening houden met de natuur. Kennis van de natuur kan bovendien ertoe leiden dat de natuurwaarde van het platteland, de bebouwde omgeving en industrieterreinen toeneemt, doordat mensen zich bewuster zijn van hun omgeving en met eenvoudige maatregelen meer rekening houden met de natuur. Wij streven dan ook naar natuurinclusief bouwen binnen kaders van redelijkheid en de kwalitatieve bijdrage aan natuurontwikkeling.

In 2014 kregen de provincies te maken met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Deze aanpak wil de achteruitgang van de biodiversiteit in Natura 2000-gebieden door stikstofdepositie tot stilstand te brengen. Aan de andere kant wordt er weer ruimte gemaakt voor nieuwe economische activiteiten in de buurt van die gebieden. De provincie moet ervoor zorgen dat de PAS ook echt ruimte blijft bieden aan de ontwikkeling van de natuur en de ontwikkeling van de economie in de agrarische en andere economische sectoren.

Concreet:

- Natuurbeheer effectief uitvoeren met meetbare doelen zoals het concreet maken van biodiversiteit en het benoemen van instandhoudingsdoelen.

- Bij natuurbeheer en –ontwikkeling moet de nadruk liggen op kwaliteit (biodiversiteit) en niet op de kwantiteit van natuur.
- Natuurwaarde van niet-natuurgebieden inzichtelijk maken en het stimuleren van natuurinclusief bouwen en ontwikkelen, dus ruimte voor flora en fauna in bouwprojecten.
- Bij natuurbeheer hebben agrariërs de voorkeur boven gesubsidieerde organisaties.
- Agrarisch natuurbeheer moet voldoende aantrekkelijk worden gemaakt met ruimte voor het vakmanschap van agrarische ondernemers.
- Natura 2000-doelen en -regels niet strenger stellen en toepassen dan nodig is om de afgesproken doelstellingen te realiseren.
- Verplaatsing van agrarische bedrijven snel en zorgvuldig afhandelen. Verplaatsing mag geen meerjarig project worden. De provincie Overijssel is er niet om adviesbureaus in stand te houden.
- De teelt van genetisch gemanipuleerde gewassen niet toestaan in Overijssel.
- Stimuleren van landschaps- en natuurbeheer op een natuurlijke manier die het landschap ook aantrekkelijker maakt voor bezoekers. Dat kan bijvoorbeeld door het bieden van langdurige financiële en organisatorische zekerheden voor schaapskuddes met een herder.

2. Regisseur

De provinciale overheid is gebiedsregisseur; zij gaat over het inrichten van de provincie samen met de lokale overheden. Dit betekent dat er een balans wordt gezocht tussen de betreffende gebieden. Aan de ene kant landbouw, natuur, recreatie en milieukwaliteit; aan de andere kant sociaaleconomische vitaliteit. Balans tussen bouwen en bewaren, derhalve. Deze balans zichtbaar vaststellen in de omgevingsvisie en omgevingsverordening.

Het provinciale beleid lokaal vertalen en uitvoeren in samenwerking met gemeenten en maatschappelijke organisaties. De provincie ziet toe op de kwaliteit van het uitgevoerde beleid.

Minder regels, meer verantwoordelijkheid

De SGP wil burgers voldoende mogelijkheden geven om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun leefomgeving en voor elkaar. Provinciale sturing moet echt meerwaarde hebben. In het kader van de nieuwe Omgevingswet ligt de primaire verantwoordelijkheid bij gemeenten, dus zo dicht mogelijk bij de burger. Dat vraagt om een cultuurverandering bij de provinciale politiek, het provinciale bestuur en de provinciale organisatie.

Concreet:

- Terugdringen van regels en wetten door periodieke evaluatie op doelmatigheid en lasten voor burgers in ondernemers .
- Het primaat ligt bij gemeenten, tenzij het provinciaal belang hiermee niet wordt gediend.
- Ondersteuning van burgerinitiatieven.

Het provinciale bestuur

De SGP ziet de overheid als Gods dienaar; een door God gegeven instrument om het land te besturen. In Nederland kennen wij de rechtstaat die een groot goed is en waarop we zuinig moeten zijn. De overheid staat voor haar regels en houdt daar rechtvaardig de hand aan.

De burgers in de provincie moeten kunnen rekenen op vertegenwoordigers die staan voor hun zaak en betrouwbaar en integer zijn. Alleen zo kan de burger vertrouwen hebben in het bestuur. Een betrouwbare overheid is in de ogen van de SGP ook een overheid die vanuit een vast principe handelt. Politici moeten handelen vanuit het besef dat ze een ambt bekleden en dus een voorbeeldfunctie hebben. Hun integriteit mag niet ter discussie staan. Dit geldt ook voor de ambtenaren. Binnen de provinciale organisatie moet voldoende aandacht zijn voor ondermijning. Er moet worden getoetst op integer handelen door signalen binnen de organisatie te delen. Het is belangrijk dat er voldoende capaciteit en geld is voor BIBOB-toetsing. Zo onderzoekt de provincie of de kans groot is dat de vergunning, subsidie of aanbesteding wordt misbruikt voor bijvoorbeeld het witwassen van geld en wordt niet-integer handelen bestreden. Dat geldt ook voor de provinciale taken op het gebied van handhaving.

De SGP kiest in de politiek altijd voor een constructieve opstelling. Wij willen niet onnodig denken in de tegenstelling oppositie en coalitie. Elk voorstel moet op zijn merites beoordeeld worden. De SGP zou in de periode 2019-2023 graag zien dat zowel Provinciale Staten als Gedeputeerde Staten investeren in een open, bestuurlijke cultuur. Dit maakt het mogelijk om samen te werken aan een

betere en mooiere provincie, alhoewel beide hun eigen verantwoordelijkheid en bestuurlijke positie hebben.

Het maken van keuzes versterkt de daadkracht van de provincie. Provincies vormen de bestuurslaag die in samenspraak met burgers, gemeenten, waterschappen, organisaties en bedrijfsleven de gewenste ontwikkelingen op lange termijn dienen te stimuleren.

Concreet:

- Geen nieuwe bestuurlijke structuren, maar een provincie met heldere kerntaken.
- De provincie zorgt voor de behartiging van belangen richting het Rijk en de Europese instellingen.
- Een slanke, efficiënt werkende provinciale organisatie afgestemd op de taken en maximale inzet op eigen medewerkers en zo weinig mogelijk inhuur van personeel.
- De provincie is een goed werkgever en biedt medewerkers ontplooiingskansen.
- Capaciteit om BIBOB-onderzoeken uit te voeren in het kader van integriteit en het delen van signalen over ondermijning.
- De provincie benut maximaal de mogelijkheden om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.
- Zondagsarbeid wordt tegengegaan en de gewetensvrijheid van medewerkers gerespecteerd.
- De provincie organiseert geen activiteiten op zondag en neemt daaraan niet direct of indirect deel.
- Samenwerking met andere provincies en de grensregio's benutten en intensiveren als dit functioneel is.
- De provincie Overijssel verleent geen medewerking aan seksualisering van de openbare ruimte; reclameborden en billboards voor erotische beurzen, overspelsites en dergelijke moeten worden geweerd.

Europa

De samenwerking op Europees niveau is onderdeel van bestuurlijke samenwerking. De SGP staat niet afwijzend tegenover dit schaalniveau van samenwerking, maar het nut moet wel opwegen tegen de kosten. Vooraf moet helder zijn wat het concrete resultaat is voor de provincie.

Concreet:

- Samenwerking op Europees niveau, mits het belang van de provincie hiermee direct gediend is.
- Continuering van het gezamenlijke steunpunt in Düsseldorf, samen met andere grensprovincies.

Financiën

Een structureel sluitende meerjarenbegroting moet hét uitgangspunt zijn voor een degelijk financieel beleid. Het totale inkomsten- en uitgavenpakket van de provincie moet altijd financieel in balans zijn én beleidsmatig doordacht en verantwoord. De doelmatigheid van de uit te geven gelden wordt voortdurend getoetst aan de hand van vier aspecten: (wettelijke) noodzakelijkheid, nuttigheid, doelmatigheid en wenselijkheid. De provinciale overheid gaat als een goed rentmeester op verantwoorde manier om met haar gelden.

Concreet:

- Sober financieel beleid om de lasten voor de burger structureel zo laag mogelijk te houden.
- De provinciale organisatie hoort sober en doelmatig te zijn. Dat vraagt om periodieke evaluatie van de kwaliteit en de omvang van de provinciale organisatie. Bij de uitvoering van nieuwe beleidstaken wordt de ambtelijke organisatie in principe niet uitgebreid, maar wordt gezocht naar verbetering van de efficiëntie of het schrappen van bestaande werkzaamheden.
- Bij dreigende tekorten eerst zoeken naar bezuinigingen en richten op de kerntaken in plaats van het al te snel verhogen van de provinciale opcenten en leges.
- Bij cofinanciering van rijksopgaven steeds afwegen of ze passen in het provinciaal beleid.

Meerjarenbegroting

Voor het opstellen van een sluitende meerjarenbegroting het voorgenomen provinciaal beleid vertalen in SMART-indicatoren: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden. De indicatoren zijn: wat willen we bereiken (uitkomst), wat gaan we ervoor doen (prestaties) en wat mag het kosten? De indicatoren zijn kaderstellend en vormen de basis voor verantwoording in rapportages. Bij dit beleid hoort een deugdelijk financieel controlesysteem voor de bewaking. Hierbij hoort ook de vraag of de provinciale organisatie efficiënt en effectief werkt.

Concreet:

- Structureel sluitende meerjarenbegroting.
- Vertaling van het provinciaal beleid in duidelijk (SMART-)geformuleerde doelen (indicatoren), waar op gerapporteerd wordt in de P&C-cyclus.
- Deugdelijke onderbouwing van dekkende reserves en voorzieningen. Geen lasten verschuiven naar de toekomst.
- Goed financieel controlesysteem en een duidelijke planning & control-cyclus met een begrijpelijke en overzichtelijke verantwoording.

Belastingen

Bij het vaststellen van provinciale leges en opcenten op de motorrijtuigenbelasting wil de SGP als uitgangspunt dat ze hooguit trendmatig verhoogd worden; bij voorkeur met een maximum van het inflatiepercentage. Bij tekorten eerst zoeken naar bezuinigingsmaatregelen. Vooral de opcenten op de motorrijtuigenbelasting mogen niet functioneren als melkkoe. Deze belasting zo veel mogelijk besteden aan infrastructuur.

Concreet:

- Een sober financieel beleid om de lasten voor de burger zo laag mogelijk te houden.
- Uitgangspunt is geen verhoging van de provinciale opcenten, tenzij dit aantoonbaar noodzakelijk is.

Subsidies

Subsidies vanuit de provincie aan instellingen zijn naar hun aard aanvullend op andere inkomstenbronnen. Bij voorkeur kiezen voor budgetfinanciering met concrete prestatieafspraken.

Jaarlijks vindt verantwoording plaats over de verstrekte subsidies en de bereikte resultaten. In principe geen langjarige subsidierelaties aangaan. Daarbij moet de continuïteit van organisaties niet uit het oog worden verloren. De subsidies zo mogelijk jaarlijks evalueren en toetsen op doelmatigheid en doeltreffendheid. Het systeem van *projectsubsidies* en van *horizonfinanciering* past hier het beste bij. De SGP subsidieert alleen zaken die op grond van Bijbelse uitgangspunten verantwoord zijn.

Concreet:

- Subsidies en andere financiële stimuleringsregelingen op basis van aantrekkelijke leningen moeten bijdragen aan de realisatie van provinciale doelen. Beoordelingscriteria voor aanvragen zijn - naast de specifieke provinciale doelstellingen - het voldoen aan strikte kwaliteitseisen en een transparante verantwoording. Aanvragen die hier niet aan voldoen, of waaraan achteraf niet aan voldaan kan worden, afwijzen of toegekende bedragen terugvorderen bij de verantwoordelijke (natuurlijke) rechtspersonen.
- Leningen hebben de voorkeur boven subsidies. Bij voorkeur worden innovaties samen met private partijen risicodragend ondersteund door middel van een lening tegen aantrekkelijke voorwaarden. Terugbetaling komt aan de orde bij succes, zodat een revolverend fonds ontstaat.
- Subsidies en andere financiële stimuleringsregelingen zo mogelijk jaarlijks evalueren op nut en noodzaak.
- Identiteitsgebonden instellingen worden op dezelfde manier behandeld als algemene instellingen.

3. Toezichthouder

Naast eigen taken heeft de provincie ook het toezicht op de gemeenten. Het toezicht is vooral financieel: de provincie controleert of de gemeentebegrotingen op orde zijn. Daarnaast houden de provincies toezicht op de waterschappen. De provincie bewaakt ook de kwaliteit van het openbaar (gemeente)bestuur, maar de SGP wil geen overmatige bemoeienis van de provincie.

Concreet:

- De provincie is de bondgenoot van de gemeenten en betreft ze maximaal bij het beleid. De SGP is voorstander van totstandkoming van beleid door middel van co-creatie en respect voor elkaars verantwoordelijkheden en belangen.
- De provincie maakt geen eigen beleid op terreinen waar afspraken tussen het Rijk en de gemeenten bestaan.
- De SGP wil actief meedenken over de juiste balans tussen *loslaten* en *regelen*.

Sterk bestuur in gemeenten

Een goed functionerende gemeente kent bestuurlijke stabiliteit, handelt integer, heeft kwaliteit, voldoende medewerkers, een gezonde financiële huishouding, inspirerend leiderschap en de kracht om te veranderen. Een goed functionerende gemeente haakt in op samenwerking met de inwoners, maatschappelijke partners en medeoverheden.

Bestuurlijk partnerschap en bestuurlijke samenwerking tussen gemeenten en provincie juichen wij zeer toe. Waar nodig de handen in elkaar slaan en zaken samen aanpakken.

In principe staat de SGP negatief tegenover bestuurlijke herindeling of opschaling, tenzij het op basis van een vrijwillige keuze is. Dit geldt zeker ook voor provincies. Differentiatie tussen provincies is voor de SGP een belangrijk uitgangspunt. Het profiel van de provincie is immers afhankelijk van de specifieke problematiek en de fysieke omstandigheden in de regio.

Concreet:

- Samenwerking tussen gemeenten gaat boven samenvoegen. De provincie speelt een stimulerende rol om regionale samenwerking te faciliteren.
- Het uitgangspunt bij gemeentelijke herindeling is dat de keus vrijwillig is. De provincie Overijssel neemt geen initiatieven op dit terrein, tenzij gemeenten aantoonbaar en blijvend tekortschieten in hun zelfstandig functioneren.
- Ondersteuning voor gemeenten die hun bestuurskracht willen versterken door het aanbieden van een bestuursscan, advies, onderzoek en trainingen.
- De provincie stimuleert samenwerking tussen gemeenten, bedrijfsleven en onderwijs met het oog op het versterken van de Overijsselse samenleving en de kwaliteit van de Overijsselse economie. Dit zal bij voorkeur door de bestaande regionale samenwerkingsstructuren plaatsvinden.
- Waar mogelijk en nodig wel samenwerken met Gelderland, maar geen fusie tot één landsdeel Oost.
- Samenwerking met andere aangrenzende provincies voortzetten en zo nodig uitbreiden

Ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit en volksgezondheid hangen nauw samen. Bouwen en bewaren is ook scherp toezien op de kwaliteit van de natuur, de planten en dieren en de leefomgeving. Bij elke ontwikkeling (investerings, vergunningverleningen) moet worden nagegaan wat het effect is op het milieu. Ook moeten maatregelen worden getroffen om aantasting van het milieu en de leefomgeving te voorkomen. Dit betekent een streng maar duidelijk milieubeleid voor bedrijven. Als de provincie verantwoordelijk is voor de handhaving moeten fysieke (aangekondigde en onaangekondigde) controles bij bedrijven plaatsvinden. Dit betekent ook scherp kiezen bij investeringen door de provincie zelf zoals in de infrastructuur. Bedrijven krijgen vertrouwen steeds weer blijkt dat men aan de regels voldoet. Bij niet te compenseren schade aan het milieu gaat een investering niet door. In dat geval zoekt de provincie naar een maatwerkgerichte oplossing samen met de initiatiefnemer(s).

De provincie zet in op het verbeteren van het vestigingsklimaat voor bedrijven. Dat kan door meer ruimte te creëren binnen de bestaande regels. Het aanleggen van stevige bufferzones rond grote bedrijventerreinen zorgt voor minder geluids- en stofoverlast voor de omgeving en voor meer milieuruimte binnen het bedrijventerrein.

Concreet:

- Vergroting van de milieuruimte rond bedrijventerreinen door de aanleg van bufferzones.
- Bij niet te compenseren milieuschade gaat een investering niet door.
- Streng maar rechtvaardig handhaven.
- Agrariërs in een vroeg stadium betrekken bij de ruimtelijke ontwikkelingen. Daarna moeten ze ook betrokken blijven.
- Door het ruimtelijk beleid een duurzame, toekomstgerichte ontwikkeling van de intensieve landbouw mogelijk maken.
- Bij planologische ontwikkelingen is vrijwillige kavelruil een belangrijk instrument.
- Gebiedsgerichte projecten ontwikkelen in nauw overleg met betrokkenen. Daarbij is transparante communicatie noodzakelijk.

Waterschappen

De provincie zorgt samen met waterschappen, gemeenten en Rijkswaterstaat voor waterveiligheid en het voorkomen van wateroverlast. Provincies hebben op grond van de kaderrichtlijn water specifieke taken in het waterbeheer. Ze zijn verantwoordelijk voor het beheer van de vaarwegen, het grondwater, ze zorgen voor voldoende schoon drinkwater en goede zwemwaterkwaliteit. De provincie waarborgt ook de waterveiligheid en stelt kaders. De uitvoering ligt bij de waterschappen.

De SGP onderstreept de betekenis van de waterschappen voor het op orde houden van de waterhuishouding. Belangrijk is een optimale relatie tussen de waterschappen en de provincies. De provincie pakt haar taak richting de waterschappen op constructieve wijze op met respect voor de autonomie en de kennis van de waterschappen.

Concreet:

- De SGP is voorstander van zelfstandige waterschappen die zich beperken tot de eigen kerntaken.
- De SGP is voor directe verkiezingen van de waterschappen.
- De SGP kiest voor het model: *Waterschappen als waterpartner*. Daarbij voeren de waterschappen de beheerstaken zo efficiënt mogelijk zelfstandig uit.

Milieutoezicht

Bedrijven die met gevaarlijke stoffen werken vallen onder provinciaal toezicht net als complexe processen en installaties. Gaat het mis, dan zijn de gevolgen voor de omgeving vaak groot. Ter bescherming van de samenleving en de omgeving is adequaat toezicht belangrijk.

De rol van de provinciale overheid ten aanzien van de BRZO-bedrijven gaat terug op artikel 21 van de Grondwet: *'De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu'*.

De uitvoering van de BRZO-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) worden in de regel geregeld via regionale uitvoeringsdiensten. Duidelijke regels in combinatie met strenge handhaving en een toegankelijke toezichtorganisatie geven duidelijkheid aan bedrijven. Zij weten dan waar ze aan toe zijn en kunnen rekening houden met wat van hen wordt verwacht.

Concreet

- De regionale uitvoeringsdienst is goed benaderbaar voor bedrijven met vragen en uitleg over de milieuregels. Dat bevordert de naleving ervan en geeft ook een goede basis voor adequate handhaving.
- Ondermandatering van toezichtstaken kan, maar het blijft belangrijk dat de provincie zelf haar toezichtstaak kan blijven uitvoeren en aanspreekbaar blijft over genomen beslissingen. Dit betekent dat de provincie voldoende deskundigheid in huis moet hebben voor de toezichttaken.

4. Stimulator

Een gezonde en sterke regionale economische ontwikkeling is onmisbaar. De provincie schept primair goede voorwaarden en ruimte waarin het bedrijfsleven zich op een verantwoorde wijze kan ontwikkelen. Dit is noodzakelijk voor voldoende werkgelegenheid en leefbaarheid. De Bijbelse opdracht van het rentmeesterschap, waarbij iedereen zijn of haar verantwoordelijkheid vorm en inhoud kan geven, moet tot zijn recht komen. De SGP wil maatschappelijk bewust en duurzaam ondernemen stimuleren. De provinciale overheid heeft een belangrijke taak bij het samenbrengen van het onderwijs en het bedrijfsleven.

Economische ontwikkeling is geen doel op zich. Economische vraagstukken beoordelen we altijd in samenhang met andere beleidsvelden als infrastructuur, woningbouw en milieu. De overheid stelt duidelijk grenzen: geen onnodig ruimtebeslag, geen uitbuiting van de aarde en geen roofofbouw op de aarde, zodat toekomstige generaties ook mogelijkheden tot leven wordt geboden. De SGP is tegenstander van de 24 uurseconomie en voorstander van een werkweek waarin de zondag als rustdag wordt geëerbiedigd. De samenleving moet haar collectieve rustmomenten koesteren en bevorderen om het sociale gezinsleven te stimuleren.

Concreet:

- Zuinig zijn op de zondag als rustdag.
- Bevordering van minder en eenvoudiger regels voor snelle afhandeling van vergunningaanvragen.
- Toezicht op de wet- en regelgeving door een adequaat handhavingprogramma dat is afgestemd op de verantwoordelijkheid van het bedrijf.
- Optimale benutting van Europese fondsen.
- Regionale afstemming van bedrijvigheid.
- De SGP wil maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen stimuleren. Wij zijn op dit punt dan ook voor een ruimhartig stimuleringsbeleid bij het ontwikkelen en toepassen van innovaties die bijdragen aan het maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen.

De SGP vraagt speciale aandacht voor het stimuleren van sociale innovatie in bedrijven, omdat bedrijven die actief beleid voeren op sociale innovatie succesvoller zijn dan bedrijven die dit niet zijn. Sociale innovatie zorgt er namelijk voor dat een bedrijf ingericht is op structurele innovatie vanuit samenwerking tussen de eigen werknemers en andere bedrijven, organisaties en kennisinstellingen.

Bedrijven en behoeften

De ruimtelijke inrichting door de provincie biedt mogelijkheden voor een verantwoorde ontwikkeling van het bedrijfsleven zonder onnodige belemmeringen. Soms is er een onevenwichtigheid in de geboden ruimte voor verschillende typen bedrijven vanwege veranderende marktomstandigheden of door digitalisering. Waar de ruimte te groot is wordt deze teruggebracht ten gunste van de ruimte waar de uitbreiding gewenst is. Ook afspreken waar en welke bedrijvigheid wordt geaccommodeerd. In de gemeenten is ruimte voor lokaal gewortelde bedrijvigheid en versterking van de lokale bedrijvigheid. Om hun vaak grote sociale betrokkenheid moeten er ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor deze bedrijven.

Concreet:

- Aandacht voor de kwaliteit van terreinen en tegengaan van verrommeling en leegstand.
- Regionale afstemming van bedrijvigheid.

- Meer functioneel gebruik van bedrijventerreinen en waar mogelijk meerlaags bouwen, inclusief parkeergelegenheid.
- Door transitie inspelen op de veranderingen in de ruimtebehoefte.
- Bedrijvigheid stimuleren en initiatieven van bedrijven, kennisinstellingen en overheden bundelen.
- Streven naar voldoende werkgelegenheid in alle gemeenten voor lokale/regionale bevolking om de druk op de mobiliteit terug te dringen.
- Groeiende gemeenten en kernen die aantoonbaar ruimte nodig hebben voor hun eigen bedrijfsleven, moeten nieuwe bedrijventerreinen kunnen aanleggen. Goede voorbeelden zijn Rijssen-Holtten, Staphorst, Vriezenveen en Zwartewaterland.

Mkb-bedrijven en familiebedrijven

De rol van het midden- en kleinbedrijf (MKB) is groot voor de Overijsselse economie. Het MKB wordt terecht getypeerd als de banenmotor van Nederland. Mede dankzij de werkgelegenheidsgroei en innovatieve kracht zorgt het MKB voor een belangrijk deel van de economische groei van Overijssel. Een economisch gezond MKB is dan ook een maatschappelijk belang. De provincie moet daarom economisch beleid voeren dat specifiek gericht is op versterking van het Overijsselse MKB door het oplossen van knelpunten voor deze bedrijvengroep te faciliteren. Daarin vragen we speciaal aandacht voor familiebedrijven die sterk streven naar continuïteit, sterk oog hebben voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en bijdragen aan de versterking van de sociale cohesie in de plaatsen waarin ze gevestigd zijn.

Concreet:

- Stimuleren dat voorzien wordt in de behoefte van MKB-bedrijven aan medewerkers met specifieke deskundigheid.
- Faciliteren van MKB-bedrijven bij het oplossen van knelpunten rond vergunningverlening, het toegang krijgen tot subsidieketten en samenwerking met andere bedrijven en hbo-instellingen.
- Bevorderen van sociale innovatie bij MKB-bedrijven.
- Overijssel profileren als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en recreëren.
- Voortzetten van het ondersteuningsprogramma voor continuering van familiebedrijven, samen met de Overijsselse hogescholen en de Universiteit Twente.

Land- en tuinbouw

Nederland loopt voorop op landbouwgebied en behoort wereldwijd tot de toppers bij productkwaliteit, innovatie en productiviteit. Dat betekent veel kennis en werkgelegenheid, maar ook een intensieve landbouw met een hoge opbrengst per eenheid/hectare. Ruimte voor het boerenbestaan moet vanzelfsprekend zijn. Aandacht is nodig voor nieuwe vormen en verbreding van bedrijfsvoering, zoals een combinatie van landbouw met bijvoorbeeld recreatie of zorg. De regelgeving moet hierbij niet onnodig belemmeren. Uitbreiding van bouwblokken moet mogelijk blijven, ook om de verduurzaming van de agrarische sector meer kansen te geven. De landbouw heeft grote economische waarde, maar speelt ook een grote rol bij de inrichting van het landschap. De agrarische sector (tuinbouw/akkerbouw/veehouderij) staat echter onder druk door schaalvergroting, verstedelijking, bodemdaling en regelgeving. Ook internationale ontwikkelingen, zoals het Europese landbouwbeleid en natuurbeleid, spelen een rol. Dat heeft gevolgen voor de agrarische ondernemer, terwijl vooral deze sector het landschap in al zijn diversiteit heeft

vormgegeven en onderhouden. De intensieve veehouderij moet kansen krijgen om te investeren en te verduurzamen.

Concreet:

- Het versterken van met name de positie van gezinsbedrijven door het bevorderen van kennisuitwisseling en toepassen van nieuwe, verantwoorde technologieën met het oog op een duurzame kringlooplandbouw.
- Hergebruik van bestaande boerderijen verdient de voorkeur boven nieuwbouw.
- Voldoende ruimte voor innovatie en kwalitatieve ontwikkelingen van de agroclusters.
- Het provinciebestuur bevordert duurzame landbouw. Daaronder verstaan we: boerenbedrijven waar een goed inkomen behaald kan worden én natuur en landschap in goede handen zijn.
- De provincie wil de verbrede landbouw, zowel de gangbare als de ecologische, ondersteunen en ontwikkelen.
- Leegstaande agrarische bebouwing veroorzaakt verpaupering van het platteland. Om verpaupering tegen te gaan moet Overijssel mogelijkheden zoeken om jonge mensen met agrarische ambities te faciliteren bij overname.
- Activiteiten die mestproblematiek oplossen stimuleren en indien nodig financieel ondersteunen.
- Bedrijvigheid in vrijkomende agrarische gebouwen die - naar aard en schaal - past op het platteland niet bij voorbaat uitsluiten.
- Zorginitiatieven op het platteland vanuit een positieve houding beoordelen.
- Uitgangspunt voor uitvoering van het beleid is het akkoord *Samen werkt beter*.

Sociaal-economische vitaliteit

De sociaal-economische vitaliteit van het platteland hangt nauw samen met de bereikbaarheid, openbaar vervoer, digitale snelweg, vergrijzing, voorzieningenniveau en de bijdrage van het platteland aan de lokale economie. De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer op het platteland en moet zorg dragen voor een aantrekkelijk openbaarvervoernetwerk. Dit is ook van belang om een acceptabel voorzieningenniveau in stand te houden; mensen moeten er immers wel kunnen komen. Bij voorzieningen ligt de rol van de provincie meer op het signaleren en verbinden, omdat voorzieningen binnen de bebouwde kom onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten vallen. De provincie kan de bijdrage van het platteland aan de economie sterk beïnvloeden. Door goede (fiets-/vaar-)verbindingen kan de lokale en de regionale economie profiteren van recreatie en toerisme, zeker in combinatie met te beleven natuur.

Concreet:

- Aantrekkelijk openbaar vervoer, waar mogelijk gekoppeld met WMO-vervoer en schoolvervoer.
- Behoeftte aan voorzieningen (onder andere glasvezel) signaleren en verbinden.
- Goede verbindingen op het platteland voor recreatie en toerisme.

Onderwijs en arbeidsmarkt

Onze provincie moet een goed vestigingsklimaat hebben voor mensen en bedrijven. Onderwijs en kenniscentra zijn daarin erg belangrijk. Bedrijven hebben goed opgeleide krachten nodig en kunnen soms onvoldoende gekwalificeerde mensen aantrekken. Te veel jongeren vertrekken uit kleinere,

perifere gemeenten in de regio's. Daarnaast wordt bij het maken van een beroepskeuze vaak niet gekeken naar het perspectief op de arbeidsmarkt. De provincie moet zich nadrukkelijk inzetten om een bijdrage te leveren aan het samenbrengen van onderwijs, bedrijfsleven en arbeidsmarkt. We hebben jonge mensen nodig – niet alleen als arbeidskrachten, maar ook voor de leefbaarheid. Wij vinden dat de provincie zich actief moet blijven inzetten voor een krachtig onderwijsaanbod. Bereikbaarheid en kwaliteit van het onderwijs zijn belangrijk. Innovaties in opleidingen en kennisinstituten moeten worden gestimuleerd. Dat kan door opleidingen aan te bieden die passen bij het karakter van de provincie.

Concreet:

- Initiatieven stimuleren om de behoefte van het bedrijfsleven en het onderwijsaanbod beter op elkaar af te stemmen.
- Initiatieven nemen om achterstandsgroepen door scholing en werkervaringsplekken aan een baan te helpen in een sector met structurele behoefte aan werknemers. Onder deze achterstandsgroepen denken we aan migranten, mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en 50+'ers.
- Wet- en regelgeving passend (laten) maken om in grensgebieden arbeidskrachten beter te kunnen uitwisselen.
- Vakmanschap behouden en blijven ontwikkelen, ook bedrijfsopleidingen door de bedrijven zelf stimuleren om de *doeners* ruimte te bieden hun vakmanschap te borgen door een diploma.
- Leerlingen moeten bij het kiezen van een beroepsopleiding adequate informatie krijgen over tekorten of overschotten op de arbeidsmarkt.
- Vakmanschap blijven behouden en ontwikkelen door bij provinciale opdrachtverlening ruimte te bieden aan bedrijven die actief betrokken zijn bij het versterken van het vakmanschap van de medewerkers.
- Kennis en ondernemerschap op gebied van onderhoud, renovatie en restauratie van bestaande gebouwen en monumenten stimuleren omdat deze deskundigheid verdwijnt, terwijl er wel behoefte is aan goed geschoolde vakmensen op dit gebied.
- Provinciale middelen voor onderwijs- en onderzoeksinstellingen mogen niet gebruikt worden om concurrentie aan te gaan met bestaande bedrijven.
- Binden van hoger opgeleiden aan de regio door innovatie stimuleren en vestiging van kennisintensieve bedrijven faciliteren. Startende ondernemers een steuntje in de rug geven vanuit de provincie voor een substantiële periode, waarbij innovatie en verduurzaming belangrijke beoordelingscriteria zijn. Vooral ondersteuning bij het ondernemerschap is belangrijk. Financiële ondersteuning moet dan wel vooral plaatsvinden door middel van een risicodragende financiering.

Toerisme

Waar mogelijk is het van belang om in te spelen op de behoeften van de toerist. Recreanten willen rust en beleving en hiervoor is een toegankelijke natuur belangrijk. Dat kan samengaan, mits duidelijk is wat mag en kan. De SGP is voorstander van niet-intensieve recreatie. Wij bevorderen een uitgebreid wandel- en fietsnetwerk.

De provincie moet in haar omgevingsbeleid duidelijke keuzes maken, zodat iedereen weet waar hij/zij aan toe is. Duidelijkheid geeft bedrijven ook de mogelijkheid om investeringen te plannen.

Onze provincie kent verschillende regio's met een eigen *recreatieprofiel*. Deze natuurlijke kracht van een regio moet versterkt worden. Het is belangrijk om onderscheidend te zijn, ook wat betreft exclusiviteit in voedsel en slaapplekken.

De sector voor recreatie en toerisme kan op het platteland voor veel inkomsten zorgen en is belangrijk voor een vitaal platteland. De provincie schept voorwaarden bij recreatievoorzieningen, maar die mogen geen afbreuk doen aan Bijbelse waarden als zondagsrust en zedelijke normen. Ook mogen ze geen belemmering zijn voor agrarische activiteiten, maar ze moeten een waardevolle toevoeging vormen. Zo spelen streekproducten in op de behoeften van de toerist en zorgen ze voor inkomsten.

Concreet:

- Stimuleren van plattelandstoerisme en niet-intensieve recreatie.
- Aanwezige natuur en platteland gebruiken voor de versterking van het toerisme zonder agrarische activiteiten te belemmeren.
- Stimuleren van kwaliteit en exclusiviteit in voedsel en slaapplekken. Duurzame recreatie en beleving van de mooie natuur in Overijssel bevorderen.
- Versterken van de informatievoorziening voor toeristen door middel van VVV's en mobiele applicaties.
- Bij langeafstand wandel-, fiets- en vaarverbindingen de ondernemers stimuleren de onbenutte marktpotentie van recreatiegebieden te ontwikkelen.
- Het eigen imago versterken door evenementen die verwijzen naar de lokale of regionale cultuur en historie.
- Vooral in de Kop van Overijssel overmatige plantengroei tegengaan en watergangen maaien ten behoeve van de waterrecreatie.

Regionale omroepen

De SGP vindt dat regionale omroepen van belang zijn voor het zelfbewustzijn van de regio. De SGP wil de regionale omroep vooral faciliteren voor het brengen van regionaal nieuws en het belichten van de achtergronden daarvan. Het belang van adequate, kwalitatieve journalistiek op regionaal niveau neemt toe onder invloed van decentralisatie van overheidstaken. Overheidsgelden moeten aangewend worden om de functie van de verbreiding van regionaal nieuws voldoende in stand te houden. De regionale omroepen moeten ook de functie van rampenzender hebben, wat een belangrijke taak is in geval van nood.

5. Verbinder

De provincie is op allerlei manieren een verbinder. Zij zorgt voor het verbinden van steden, dorpen en plattelandsgebieden door (vaar)wegen, fietsverbindingen en treinverbindingen. De provincie is verantwoordelijk voor de aanleg, onderhoud en veiligheid van provinciale (vaar)wegen. De integrale netwerkvisie van de provincie Overijssel is hiervoor de onderlegger.

De provincie wil de buitengebieden ontsluiten door de aanleg van snelle internetverbindingen. De provincie verbindt ook door bij initiatieven, beleidsontwikkeling en visievorming oog te hebben voor belangen van alle betrokkenen. Daarbij is de insteek om zo optimaal mogelijk draagvlak te creëren. Ook de verbinding met de landelijke overheid en Europese instellingen speelt daarin een rol.

Verkeersveiligheid

De provincie moet er alles aan doen wat in haar vermogen ligt om de provinciale wegen goed te onderhouden en zo verkeersveilig mogelijk te maken. Juist op de provinciale wegen gebeuren vaak ernstige ongelukken. Uitgangspunt bij de aanleg en het onderhoud van provinciale wegen moet optimale veiligheid zijn van alle weggebruikers. Locaties waar veel ongelukken voorkomen, moeten met spoed worden aangepakt.

Concreet:

- * optimalisatie van de verkeersveiligheid, door kritisch de oorzaken van verkeersongevallen blijven volgen en adequate maatregelen nemen;
- * doorgaand verkeer waar mogelijk via rondwegen omleiden buiten woonkernen;
- * zorgen voor goed onderhouden wegen, die optimaal verkeersveilig zijn ingericht;
- * een goede en effectieve gladheidbestrijding als onderdeel van duurzaam en veilig verkeer
- * aandacht besteden aan preventie via bijvoorbeeld publiekscampagnes;
- * ruimte voor fietsers, onder andere door de aanleg van verkeerstechnisch en sociaal veilige fietspaden en de verdere aanleg van fietssnelwegen die - zeker in dichtbevolkte gebieden - niet gekruist worden door overig verkeer
- * fietssnelwegen zodanig inrichten dat er ook ruimte is voor een veilig gebruik ook door snelle e-bikes
- * aanpassen en opwaarderen van het bestaande provinciale wegennet geniet de voorkeur boven de aanleg van nieuwe wegen
- * stimuleren om spoorwegovergangen te vervangen door tunnels met het oog op de veiligheid en de doorstroming
- * de provinciale wegen, bruggen en viaducten doelmatig en efficiënt beheren en onderhouden zodat een adequaat niveau van veiligheid en toekomstbestendigheid gehandhaafd wordt. Hiervoor een structureel budget beschikbaar stellen

Verkeersdrukte

De toenemende druk op het wegennet wordt veroorzaakt door woon-werkverkeer en recreatief verkeer. Naast de fileproblematiek speelt voor de SGP ook het milieuaspect mee: de schepping ondervindt schade van de toenemende verkeersdruk. De ontwikkeling naar meer elektrische en zelfrijdende auto's zien wij dan ook als positief - zowel voor het milieu als voor de veiligheid en doorstroming van het verkeer. Ook het gebruik van *smart mobility* levert een bijdrage, evenals het stimuleren van de fiets als alternatief voor de auto. Verder moet de provincie zorgen voor voldoende carpoolplekken en P&R-voorzieningen.

De parkeersituatie voor vrachtwagens is op sommige plaatsen een knelpunt zowel binnen als buiten de bebouwde kom. De provincie moet overleggen met de gemeenten om tot een regionale aanpak en oplossing te komen.

Concreet:

- Zorgen voor een aantrekkelijk openbaar vervoer dat kan concurreren met de auto.
- Aanleg van transferia nabij knooppunten van vervoersstromen zoals auto(snel)wegen, spoorverbindingen en busstations met een optimaal gebruiksgemak voor bijvoorbeeld het carpoolen (parkeerplaatsen en oplaadpunten) en het stallen van fietsen.
- Opzet en uitbreiding van carpoolplekken en P&R-voorzieningen en bieden van optimaal gebruiksgemak en veiligheid bij het carpoolen (oplaadpunten, fietsenstalling, voldoende verlichting).
- Gebruik maken van *smart mobility* zoals slimme verkeersregelinstallaties en de infrastructuur voorbereiden op autonoom rijdend vervoer.
- In samenspraak met gemeenten voldoende parkeervoorzieningen realiseren voor vrachtwagens.
- De belangrijkste verkeersknelpunten met spoed oppakken, waarbij we het uitgangspunt hanteren dat we niet de verantwoordelijkheid overnemen van het Rijk voor achterstallig onderhoud of achterstallige aanpassingen met het oog op de verkeersdruk op rijkswegen. Overname van diverse N-rijkswegen door de provincie is wenselijk, mits het Rijk voldoende financiële middelen beschikbaar stelt voor aanpassing, langdurig onderhoud en exploitatie. Zo snel mogelijk aan te pakken knelpunten zijn (indien nodig met provinciale cofinanciering):
  - de rijksweg N35 tussen Wierden en Zwolle; zo snel mogelijk een volledige stroomweg van maken met twee keer twee rijstroken. De Marsroute is de leidraad;
  - de N50 bij Kampen; aanpassen met het oog op de doorstroming en de verkeersveiligheid.
- Bewaken en monitoren dat de voortgang gewaarborgd is en de afgesproken doelstellingen gerealiseerd worden van het aanpakken van de knelpunten:
  - N36; verbeteren van de veiligheid
  - Rijksweg A1 van Deventer tot knooppunt Azelo; verbreden
  - N340; uitvoeren in samenhang met de N377
- De SGP ziet niets in het integraal afwaarderen van de snelheid op provinciale wegen van tachtig naar zestig kilometer per uur.

Openbaar vervoer

De provincie is verantwoordelijk voor het regionale openbaar vervoer. Voor de SGP is de sociale veiligheid in het openbaar vervoer een essentiële voorwaarde voor een goed functioneren van de voorzieningen. Daarnaast moet het openbaar vervoer ook ingezet worden om mindervaliden op een goede wijze vervoer te bieden. Wat ons betreft moet de provincie zorgen voor een betaalbaar en toegankelijk openbaar vervoer, waarbij aandacht is voor de leefbaarheid van de kleine kernen in het landelijk gebied. Hiervoor kan de provincie ook gebruik maken van alternatieven van de netwerk- en participatiesamenleving.

Vanuit milieuoogpunt moet de provincie het gebruik van elektrisch busvervoer bevorderen. Bij toekomstige aanbestedingen zijn de uitgangspunten: betaalbaar, voldoende, toegankelijk, gebruiksvriendelijk en kwalitatief goed. Omdat bij aanbestedingen vaak sprake is van

schaalvergroting (meerdere provincies) blijft maatwerk voor specifieke gebieden gewenst. Daarbij moet een afweging plaatsvinden tussen prijs en geleverde kwaliteit.

Concreet:

- Optimale toegankelijkheid van het openbaar vervoer en borging van de veiligheid.
- Goede (digitale) communicatie en afstemming tussen openbaar vervoervoorzieningen.
- Absolute toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor mindervaliden.
- Implementeren van provinciebreed dekkende vorm van vraggestuurd vervoer, naast de aanwezigheid van een kernnet. Goede communicatie, voorlichting en informatie over de mogelijkheden en het nut van het openbaar vervoer in de provincie.
- Adequaat toezicht, controle en handhaving om de veiligheid in bussen en treinen te bevorderen.
- Stimuleren van burgerinitiatieven om lokaal vervoer te realiseren in een zelfredzame samenleving.
- Bij concessieverlening inzetten op duurzamer vervoer.
- Het steeds toenemende personenvervoer per spoor juicht de SGP toe als onderdeel van het palet aan openbaar vervoersvoorzieningen:
  - bevorderen realisering stations in Staphorst en Bathmen;
  - handhaving van de bestaande halfuurdienst voor de stoptreinen op de Twentelijn in de avonduren, mits hier aantoonbaar en voldoende gebruik van gemaakt wordt;
  - het elektrificeren van de overige regionale spoorlijnen in Overijssel, bijvoorbeeld Almelo-Mariënberg-Hardenberg als onderdeel van de Vechtdallijnen en Oldenzaal-Zutphen. Milieuvervuiling door dieselgebruik wordt hiermee tegengegaan en de reistijd vermindert;
  - de spoorlijn Zwolle-Enschede zo effectief mogelijk benutten zodat in de spitsuren de capaciteit maximaal gebruikt wordt; dubbel spoor is zeer gewenst op deze lijn, evenals op de lijn Zwolle-Deventer.
  - betrouwbaar grensoverschrijdend personenvervoer per trein tot station Hengelo zowel vanuit Bielefeld als vanuit Dortmund en Munster bevorderen.

Ruimte voor mobiliteit van bedrijven

De mobiliteit van personen en goederen moet goed geregeld zijn. Belangrijk is een integraal beleid tussen bereikbaarheid over de weg, via het openbaar vervoer en via water. Regionale afstemming van bedrijvigheid is van belang. Naast personenvervoer over het spoor staat de SGP ook positief tegenover spoorweggoederenvervoer. In bepaalde gevallen verdient vervoer over water de voorkeur. De SGP vraagt aandacht voor de negatieve gevolgen - als geluidsoverlast en schade door trillingen - en voor de veiligheid van de omgeving rondom de spoorverbindingen. De SGP vindt dat het vervoer van gevaarlijke stoffen door woongebieden vanwege de veiligheid zo veel mogelijk moet worden geweerd.

Concreet:

- Goede aansluiting van bedrijven op wegen, spoor, water en openbaar vervoer.
- Extra aandacht voor de in- en externe veiligheid rondom het spoor zoals de negatieve gevolgen van het spoorweggoederenvervoer, denk aan geluidsoverlast en trillingsschade.

- Het terugdringen van geluidsoverlast door middel van raildempers of andere innovatieve oplossingen heeft verreweg de voorkeur boven het plaatsen van uitzichtbenemende en landschapontsierende geluidsschermen.

Binnenvaart

De provincie faciliteert de binnenvaart zo veel mogelijk. Denk aan goede en voldoende havenfaciliteiten, veilige en goed onderhouden provinciale vaarwegen en aan het realiseren van voldoende stroom- en watervoorzieningen voor scheepvaartverkeer langs de provinciale wateren. De provinciale sluisen en bruggen verkeren in een goede staat van onderhoud en de bedieningstijden worden afgestemd op de lokale situatie. Het afmeren van particuliere boten in provinciale wateren is mogelijk, mits dit de veiligheid voor het scheepvaartverkeer niet in gevaar brengt.

Concreet:

- Optimaal faciliteren van de binnenvaart door goede en voldoende havenfaciliteiten.
- Voldoende stroom- en watervoorzieningen langs de provinciale wateren.
- Aanleggen en onderhouden van milieuvriendelijke oevers door gebruik van duurzame materialen voor onder andere beschoeiingen.
- De potenties van de gemeente Kampen als havenstad benutten.
- Het versterken van de Afsluitdijk is dé gelegenheid de sluisen bij Kornwerderzand optimaal te vergroten. Dit heeft een positieve uitwerking voor de Zuiderzeehaven in Kampen en de havens van Zwolle en Meppel.
- Ondersteunen van initiatieven voor het ontwikkelen van combiterminals voor goederenoverslag over water, rail en weg.
- Actieve betrokkenheid bij initiatieven om het Twentekanaal beter geschikt te maken voor grootschalig goederenvervoer.
- Mogelijkheden ondersteunen tot doortrekking van het Twentekanaal naar het Ems-Dortmund-Kanal om het railverkeer te ontlasten.

Lelystad Airport

Een toename van het aantal vliegbewegingen op Lelystad Airport heeft grote impact op de mensen. Daarom mag Lelystad Airport niet uitbreiden dan na herindeling van het luchtruim en langdurig op lage hoogte vliegen niet nodig is. De provincie moet zich maximaal inspanssen om, samen met andere provincies, de mogelijke overlast voor de inwoners van de provincie te minimaliseren.

Snel internet in buitengebied

Snel internet als glasvezel is een belangrijke digitale voorziening voor de maatschappij. Het zorgt voor sociale en maatschappelijke participatie en versterkt het leef- en vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven in het buitengebied. Snel internet is niet meer weg te denken uit onze samenleving. Iedereen moet hiervan gebruik kunnen maken voor particulier en zakelijk gebruik. In sommige buitengebieden is in Overijssel helaas nog geen snel internet voorhanden. De provincie faciliteert en stimuleert daarom onderzoeken en initiatieven voor de aanleg van snel internet. Daarbij weegt de provincie zorgvuldig de kosten die hiermee gemoeid zijn. De baten moeten in redelijke verhouding staan tot de kosten.

Concreet:

- Snel internet moet beschikbaar komen voor het hele buitengebied.

De provincie faciliteert en stimuleert initiatieven die bijdragen aan de aanleg van snel internet, waarbij per situatie kosten en baten tegen elkaar afgewogen worden.

6. Beschermer

Het *bewaren* van de aarde is een opdracht voor de mensheid. De provincie speelt daar een belangrijke rol in. Bij het inrichten van de aarde, het *bouwen*, wordt rekenschap gegeven van het nuttig gebruik van de schepping en rekening gehouden met de draagkracht van die schepping. Tevens is de provincie de beschermheer en regisseur van het landschap. De provincie weegt de belangen af tussen natuur, agrarisch en economisch gebruikt gebied en infrastructuur.

Natuur beschermen en beheren

De provincies hebben de Wet Natuurbescherming omgezet in provinciaal beleid: de provincie is verantwoordelijk voor vrijwel alle ontheffingen, vergunningen, meldingen, handhaving en uitvoering van het natuurbeleid. Daarbij moet een goede en rechtvaardige afweging worden gemaakt tussen natuurdoelen, soortenbescherming en economisch landschapsgebruik.

Natuurbeheer houdt in dat faunabeheer (dieren) wordt vormgegeven door wildbeheereenheden. Faunabeheer is nodig om verspreiding van parasieten (sommige dierziektes zijn ook gevaarlijk voor mensen) tegen te gaan, maar ook voor het weren van exoten, voorkomen van grote wildpopulaties, voorkomen van schade aan infrastructuur, dijken en agrarische gewassen. Een continue afweging van faunabeheermethoden is noodzakelijk. De jacht is een wezenlijk onderdeel van.

Concreet:

- De provincie zorgt voor een vlotte vergunningsverlening in het kader van de natuurwet.
- De provincie zorgt voor een toegankelijk loket/portaal voor het melden van gewasschade en het adequaat afhandelen daarvan. De behandelbijdrage voor het melden van gewasschade afschaffen in combinatie met een ondergrens voor de te claimen schade. De ondergrens wordt in overleg met belanghebbenden bepaald.
- De provincie bestrijdt adequaat stroperij. Dit voorkomt onnodig doden en lijden van dieren en bevordert de veiligheid in het buitengebied.
- Het adequaat registreren van schade aan dijken door wild (graafschade) is belangrijk en geeft een juridische basis voor doeltreffende bestrijding van deze schades die de veiligheid in gevaar kunnen brengen.
- Weide- en akkervogels moeten worden beschermd tegen predatoren als vossen en kraaien. De nachtelijke jacht op vossen moet voldoende ruimte krijgen, ook buiten het broedseizoen en in een ruime cirkel rond weidevogelgebieden.
- Er moet ruimte komen om weide- en akkervogels te beschermen tegen predatoren met een beschermd status, omdat anders de bescherming van weide- en akkervogels niet tot de gewenste resultaten leidt.
- Het aantal ganzen en de bijbehorende schade aan gewassen is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Zelfs natuurbeheerders zien problemen. De SGP vindt dat ook in de winterperiode ganzen bejaagd moet kunnen worden.
- Er moet voldoende ruimte zijn om hulpmiddelen als lokfluitjes in te zetten met het oog op een effectieve en diervriendelijke jacht of schadebestrijding.
- Vanuit het Faunafonds moet voldoende ruimte zijn voor compensatie van agrarische ondernemers.
- De komst van de wolf is inmiddels een feit. Er moet een goede regeling komen voor agrariërs die schade lijden door de wolven. Daarnaast moet er een tijdelijke financiële regeling komen om toepassing van preventieve maatregelen te stimuleren. Deze regelingen moeten ook gelden voor hobbyboeren. Als de wolf ernstige schade veroorzaakt of menselijk leed

veroorzaakt moet de provincie actief zoeken naar mogelijkheden verregaande maatregelen te nemen tegen de wolf.

Waterveiligheid – beschermer van burgers

De provincie moet de samenleving en het milieu beschermen tegen wateroverlast. Daarbij wordt gelet op het goed en doelmatig beschermen van burgers tegen gevaren voor het water: van buitenaf (IJsselmeer en rivieren) en van binnenuit (regenwater). Het normeren, herstellen en in stand houden van secundaire waterkeringen is jarenlang buiten beeld gebleven. Provincies en waterschappen zijn bezig met een inhaalslag. Daarom moet de provincie erop toezien dat dit ook adequaat wordt doorgezet, zodat binnen nu en 4 jaar ook alle secundaire waterkeringen zijn genormeerd, gecontroleerd en dat er plannen liggen om de eventuele geconstateerde tekortkomingen te herstellen.

Culturele infrastructuur

Cultuur en kunst kunnen het leven verrijken. De creatieve bron en de gaven die God aan mensen schenkt verdienen het om tot ontplooiing te brengen. De provincie bevordert dan ook verantwoorde kunstuitingen. De provincie heeft daarbij vooral oog voor kleinschalige amateurkunst en cultuur, denk aan taal, klederdracht, orgelcultuur en andere lokale cultuurvormen.

De SGP hecht veel belang aan het behoud en de benutting van ons cultureel erfgoed (monumenten, cultuurlandschappen, voorwerpen, enz.). Dit erfgoed moet zowel fysiek als digitaal goed toegankelijk zijn.

De SGP vindt het belangrijk om de cultuurhistorie breed uit te dragen. Een land dat zijn geschiedenis niet kent, heeft geen toekomst. De geschiedenis van de provincie moet ook bij de jeugd onder de aandacht worden gebracht. Ook bibliotheken vragen betrokkenheid van de provincie. Deze culturele voorzieningen zijn onmisbaar voor een toegankelijke informatievoorziening. De SGP wijst het aanbod van producten die strijdig zijn met de Bijbel af.

Concreet:

- Musea moeten laagdrempelig zijn en archeologische vondsten moeten toegankelijk zijn voor een breed publiek.
- Vorming van ketens van of samenwerking tussen culturele attracties is een goede manier om het monumentenbeleid c.q. de regionale culturele infrastructuur te versterken.
- Het behoud van het cultureel erfgoed - streekcultuur, streektaal en historische verenigingen - ziet de SGP als een provinciale taak waarvoor voldoende financiële middelen beschikbaar moeten zijn.
- De provincie geeft specifieke aandacht aan het stand houden van monumentale kerkgebouwen en monumentale orgels.
- De geschiedenis van de provincie nadrukkelijk onder de aandacht van de jeugd brengen, onder andere door het ontwikkelen van lesbrieven/projecten voor scholen. Het Historisch Centrum Overijssel (HCO) heeft hierin een belangrijke taak.
- Het Historisch Centrum Overijssel moet ook een eigentijdse onderwijslesbrief ontwerpen over ons volkslied, het Wilhelmus.
- Het is van belang bibliotheken in stand te houden, maar de SGP wijst een aanbod van (digitale) producten die strijdig zijn met Gods Woord af.

- Geen provinciaal beschikbaar stellen voor theater- en podiumkunsten.
- Geen miljoenen subsidie naar het Orkest van het Oosten. Dit geld kan beter naar bijvoorbeeld kleinschalige amateur(muziek)kunst.

Zorg voor elkaar

Het zorgen voor elkaar is een belangrijk Bijbels uitgangspunt. De overheid vervult daarin een belangrijke rol. Alle burgers moeten kunnen beschikken over zorg die betaalbaar, toegankelijk en zo mogelijk dicht bij huis is en van een hoog niveau. De uitvoering van zorgtaken ligt in principe bij de gemeenten. Als er wordt bijgedragen aan gemeentelijke taken is dat tijdelijk en erop gericht gemeenten in staat te stellen zelf die verantwoordelijkheid te nemen.

De provincie vergrijst. In het ouderenbeleid moet we met deze vergrijzing rekening houden. Ouderen moeten naar onze mening zo lang mogelijk actief, zelfstandig en zelfredzaam in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven. De provincie stimuleert het beleid voor woonzorgboerderijen en mantelzorgwonen in het landelijk gebied. Ook is er aandacht voor spreiding van centra voor palliatieve zorg en hospices.

Mantelzorgers en vrijwilligers zijn van groot belang in de zorg voor jong en oud. De provincie ondersteunt netwerken en steunfuncties die op hun beurt gemeenten steunen bij het gemeentelijke beleid.

Concreet:

- Aantrekkelijke woonvormen voor (groepen van) senioren stimuleren om elkaar gemakkelijk onderlinge hulp te bieden en eenzaamheid tegen te gaan. Een mogelijkheid is ook om dergelijke woonvormen te ontwikkelen voor een mix van senioren en jongeren zodat sociale interactie kan ontstaan.
- Voldoende spreiding van zorgvoorzieningen stimuleren.
- Netwerken en steunfuncties in de mantelzorg ondersteunen.
- Vrijwilligers verdienen provinciale steun en waardering.

Maatschappelijke deelname

De mogelijkheid om volwaardig te participeren in de maatschappij wordt grotendeels bepaald door scholing en werk, maar ook door persoonlijke vormgeving en zinvolle vrijetijdsbesteding. Het deelnemen aan breedtesport en het beleven en scheppen van kunst en cultuur dragen daaraan bij. De provincie heeft geen taak op het terrein van de georganiseerde sport. Het sportbeleid van de SGP richt zich op gezondheid en levensstijl en niet op het wedstrijdaspect.

Concreet:

- Spreiding en bereikbaarheid van noodzakelijke voorzieningen over de hele provincie is uitgangspunt.
- In een tijd van ombuigen ligt de prioriteit niet bij grootschalige (sport)evenementen, maar juist bij voorzieningen die de gezondheid en de veiligheid van de inwoners raken. Dus geen provinciaal geld om grootschalige sportevenementen naar Overijssel te halen.
- In samenwerking met de gemeenten stimuleren dat er voor jong en oud mogelijkheden komen om gezond te kunnen bewegen.
- Terughoudendheid bij de vestiging van grootschalige vermaaksindustrieën.

Integratie

Allochtonen die zich hier blijvend mogen vestigen moeten op een goede manier kunnen integreren in onze samenleving. *Integratie* betekent voor ons niet dat autochtoon en allochtoon ieder 50 procent inleveren. Allochtonen integreren in de Nederlandse samenleving. Veel allochtonen zijn moslims. Vanwege de unieke boodschap van de Bijbel kan de SGP echter onmogelijk alle godsdiensten als gelijk beschouwen. Hoewel we godsdiensten niet als gelijkwaardig beschouwen, strijdt dat - wat ons betreft - niet met het christelijke basisprincipe van de gelijkwaardigheid van alle mensen.

Concreet:

- Achterstelling of achterstand in wonen en werken moet bestreden worden.
- Taalachterstanden bestrijden via goed onderwijs, taalcurricula en dergelijke.
- Gelijke kansen voor iedereen op de arbeidsmarkt. Overheid en bedrijfsleven moeten hierin hun verantwoordelijkheid nemen door eisen te stellen aan de taal- en communicatievaardigheden van de potentiële medewerkers.
- Gemeenten stimuleren om door een goed spreidingsbeleid gettovorming te voorkomen.
- In overleg met de grote steden kan de provincie een bijdrage leveren om achterstanden te bestrijden en het sociale klimaat te verbeteren. Autochtoon en allochtoon moeten hier bij betrokken worden en ook zelf verantwoordelijkheid dragen.

De Armeense en de Aramese gemeenschappen hebben door de jaren heen een plek gekregen in de Overijsselse samenleving. Zij participeren in onze samenleving op een wijze die respect en waardering verdient. De SGP leeft mee met deze gemeenschap die ieder jaar de genocide herdenkt die ruim honderd jaar geleden plaatsvond.